

tasonaterna. Men så började han skissa på en ny pianosonat under 1817 och han anförtror sin elev Carl Czerny att den skulle bli hans största sonat. **Pianosonat nr 29 i B-dur op. 106** kom att kallas Hammerklaversonaten eftersom Beethoven insisterade på att det tyska namnet för piano skulle stå på titelbladet. Sonaten är med bred marginal den längsta av Beethovens sonater och samtidigt den svåraste. Beethoven lär ha sagt till förläggaren Artaria: "Nu får du en sonat som kommer att hålla pianisterna sysselsatta om femtio år." Den första satsens inledande ackord tog Beethoven från ett planerat körverk som var tänkt att uppföras på ärkehertig Rudolfs namnsdag! Bakom ackorden kan man också höra texten Vivat Vivat Rudolphus! Satsen har en nästan övermänsklig storhet och det vekare lyriska andratemat, som rör sig från basen upp i diskanten, får inte stor plats i denna grandios anlagda sats. Som andra sats följer ett märkligt scherzo, mycket kort och med flera lekfulla nästan bisarra inslag. Det följande adagiot är en av Beethovens längsta och dju-paste satser. Det är en innerlig sorgesång. Rörande är det mycket korta avsnitt av ljus dur som dyker upp och snabbt drar sig tillbaka. Finalen utgörs av en lång trestämmig fuga med ett överledande improvisationsartat Largo som inledning. Maynard Solomon skriver: "Den är fylld med lärda kontrapunktiska konstverk som intensifierar den utmanande framåt drivande urkraften med dess trotsande obevliga kamp för att övervinna ofantliga svårigheter."

Per Nyrén

Välkomna till den sjunde av åtta konserter med Beethovens samtliga pianosonater. Nästa Beethovenkonsert blir om två veckor, 17 mars kl. 15.30 (OBS tiden), då det även blir en eftersits.

Den 23 mars blir det en fin konsert i vår ungdomsserie Tonic: Kulturskolans förberedande undervisning för fortsatta musikstudier.

Och så har vi vår jubileumskonsert, LKF 30 år, 14 april med Mats Zetterqvist och Mats Widlund, med eftersits.

Se vidare på www.linkopingkammarmusik.se.

Beethoven och Tengstrand *del 7*

Den gigantiska, ospelbara Hammarklaversonaten

eller

Tappar du i vikt när du spelar Hammarklaversonaten?

Konsert i Wallenbergsalen
Östergötlands museum
3 mars 2013 kl. 16.30

Konserten ges med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping,
Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic i Linköping.

Program

Sonat op. 101, A-dur

Etwas lebhaft, und mit der innigsten Empfindung. Allegretto, ma non troppo

Lebhaft. Marschmäßig. Vivace alla marcia

Langsam und sehnsuchtsvoll. Adagio, ma non troppo, con affetto

Geschwind, doch nicht zu sehr und mit Entschlossenheit. Allegro

Sonat op. 106, B-dur "Hammarklaversonaten"

Allegro

Scherzo: Assai vivace

Adagio sostenuto

Introduzione: Largo – Fuga: Allegro risoluto

Beethoven klagade ofta på pianots begränsningar: "Det är och förblir ett otillräckligt instrument." Ändå blev pianot det viktigaste instrumentet vid sidan av stråkkvartetten när Beethoven runt 1815 går in i den sista utvecklingsfasen av sitt skapande, den som brukar kallas "den sene Beethoven". Mellan 1816 och 1822 skrev han sina fem sista pianosonater. I dem arbetade han ut den sammansmältning av fuga, sonatform och variationsform, som är så karaktäristisk för den sena stilen.

Sonaten nr 28 i A-dur op. 101 fullbordades i november 1816 och publicerades året därefter med en dedikation till Dorothea von Ertmann, en duktig elev till Beethoven. Sonaten liknar de två tidigare fantasisonaterna op. 27, där Månskenssonaten ingick, genom att höjdpunkten så tydligt är förlagd till sista satsen. Denna är nästan lika lång som de tre föregående satserna tillsammans. Den första satsen är ovanligt kort och Beethoven beskrev den med orden "intryck och drömmier". Den andra satsen är livlig och marschartad med en enträgen rytmik som förebådar Schumann. Satsens triodel är mer introspektiv och lever till stora delar på en strikt tvåstämmig kanonbildning mellan händerna. Den tredje satsen har satsbeteckningen *Langsam und sehnsuchtsvoll* – Långsamt och längtansfullt. Precis som i Waldsteinsonaten har den funktion av introduktion till finalen. Den mynnar ut i en erinring av första satsen innan finalen öppnar med ett kraftfullt tema i oktaver. Finalen är komponerad i sonatform med ett mycket originellt och nytt inslag i genomföringen. I stället för att bearbeta olika teman, bryta ner dem och belysa dem på nytt sätt, presenterar Beethoven en fyrstämmig fuga med ett tema byggt på satsens huvudtema. Detta nya polyfona inslag blir en bestående ingrediens i nästan alla verk från den "sena perioden". Det vittnar om Beethovens stora intresse för Bach och Händel och om hans tanke att förena barockens flerstämmiga konst med den nya dynamiska wienklassiska stilen.

Perioden mellan den åttonde symfonin från 1812 och påbörjandet av Missa Solemnis 1819 utmärktes av personliga svårigheter i Beethovens privatliv. Kampen om förmyndarskapet över brorsonen Karl tog krafter från Beethoven och det ledde till minskad kreativitet. De mästerverk som han ändå skrev under denna tid, bl.a. pianosonaterna i e-moll och A-dur, var hållna i en intim stil, långt från den tidigare stora episka bredden i Waldstein- och Appassiona-